AAN EEN *zingende* TAFEL

HET NIEUWE VAKMANSCHAP VAN DE MUZIEKEDUCATOR 3.0

AUTEUR: JEROEN VANESSER // HBO

Het ambacht van de hedendaagse kunsteducator-muzikant is niet meer alleen het technisch goed kunnen bespelen van een instrument en het bezig zijn met de technische componenten van de muziek. Het is veeleer het tot stand brengen van synergieën, kruisbestuivingen, contact, interdisciplinariteit en cross-over. Ik bied mijn studenten de mogelijkheid deel te nemen aan het project de Zingende Tafel en vermoed hen zo de kans te geven het ambacht en het nieuwe vakmanschap van de muziekeducator 3.0 te verwerven.

Een zingende tafel is een metafoor voor een dynamische interculturele ontmoeting die mensen samen doet zingen en die daardoor verbindend werkt. Ze wil betekenissen van dit cultureel erfgoed, dat stamt uit de volkscultuur, voor een zo breed mogelijk publiek zichtbaar en toegankelijk maken, het publiek uitnodigen te participeren en hierdoor voortdurend te actualiseren.
Het is een initiatief dat het samen zingen als een breed gedragen cultuurverschijnsel in haar historische, geografische en sociale dimensies wil terugbrengen in de samenleving. Die dimensies worden opgevat als dynamische, groepsgebonden processen van betekenisgeving en toe-eigening door participatief multiculturee overbruggend de universele taal van het samen zingen in te zetten voor 'the coming community' (Agamben Giorgio, 1993).

METAFOOR

Enerzijds verwijst de metafoor naar een tafel: iets dat in het midden staat en waar omheen mensen samenkomen. Anderzijds is de tafel die we voor ogen hebben een 'zingende tafel'. Zingend verwijst voor ons naar het kanaal waarlangs we deze nieuwe identiteit willen realiseren. Kortom, een zingende tafel is een gebeuren waar mensen elkaar al zingend ontmoeten. Het staat voor een existentiële ervaring die niet alleen expressief is, maar ook (om)vormt. Deelnemen aan een Zingende Tafel is een ervaring waarbij verschillende activiteiten rizomatisch met elkaar verbonden worden: zingen, uitdrukken, bewegen, denken, afstemmen op, rekening houden met. Daarbij is deze ervaring tegelijk individueel én collectief: het gaat om een individuele expressie als bijdrage aan een collectief geheel.

De begeleider van een Zingende Tafel is een multitasker: hij/zij combineert verschillende uiteenlopende vaardigheden en ook verschillende identiteiten. Hij is tegelijk kunstenaar, performer, begeleider, inspirator, teamspeler, innovator, verbinder, leider en organisator. Hij is daarom tegelijk flexibel, aandachtig én leidend, en dat bedoelen we net met de nieuwe ambachtelijkheid, het nieuwe vakmanschap van de muziekeducator.

NIEUW TIJD

Hoe ben ik ertoe gekomen de stages in meer buitenschoolse context te laten verlopen? Ik ben nu 57 en kom nog uit de tijd van geen CD's, geen TV, geen PC, geen internet, geen e-mails, geen GSM en geen GPS. Als kind luisterden we naar elpees, als we verder weg iemand iets wilden vragen schreven we een brief waarop we ten vroegste binnen een week antwoord kregen. Telefoneren gebeurde als student vanuit een telefoonhokje waar lange wachtrijen stonden van medestudenten die ook naar huis wilden bellen (om te zeggen dat het geld op was), reizen deden we al liftend. Nu zijn we duidelijk in een nieuwe tijd aangekomen. Internet, virtual communities, computers, smartphones en social media zijn alom aanwezig en jonge mensen lijken de wereld fundamenteel anders te beleven dan de vorige generaties.

Waarschijnlijk beseft het merendeel van mijn generatie nog niet half wat de impact is van de voor iedereen toegankelijke massamedia, de diepgaande socioculturele democratisering en het overal aanwezige internet. Er heeft zich een (r)evolutie voorgedaan waardoor onze samenleving steeds minder ééndimensionaal, maar eerder rizomatisch geworden is. Ook kunst en cultuur, spiegels en metaforen van de tijd, herdefinieerden zich de afgelopen decennia. Een sociaal component, verbinding en cross-over, hybriditeit en interdisciplinariteit zijn nu belangrijke elementen als we over kunst en cultuur spreken.

1

1.0	2.0	3.0
▸ Melodie	Vocaal musiceren	Verbinder in sociale context
▸ Ritme	Instrumentaal musiceren	Verbinder interdisciplinair
▸ Harmonie	Kijken en luisteren	Muziek bruggenbouwer naar andere domeinen
▸ Vorm	Transformeren	Muziek als wapen voor verandering en ontvoogding
	Veruitwending	
	Ontwerpen	
	Noteren	

1. Schema, geïnspireerd door Moravec, dat de evolutie weergeeft die de muziekeducatie volgens Jeroen Vanesser gemaakt heeft. Voor alle duidelijkheid: 2.0 vervangt niet 1.0, het komt er bovenop. En 3.0 vervangt niet 2.0, het is een extra laag, een extra dimensie, een extrapolatie van de opdracht.

MEERDIMENSIONALITEIT

Als kunsteducatie over kunst gaat, en daar ga ik vanuit, dan zal kunsteducatie in het schoolkunstonderwijs naast technische en belevingsaspecten ook moeten evolueren naar meerdimensionaliteit, interdisciplinariteit en zich oriënteren op verbinding. Het onderwijs, het leren en de kunsteducatie vindt alleszins niet alleen meer plaats tussen vier muren van een schoolgebouw, het voltrekt zich op de meest onverwachte plekjes. De kinderen en jongeren van de 21ste eeuw leren anders, lezen anders en leven anders. Als we als kunstonderwijs relevant willen blijven, dan moeten we groeien naar een onderwijs waarin kennis niet meer gedicteerd maar wel samen ontwikkeld wordt in steeds nieuwe contexten. Een onderwijs waarin gebruik van technologie niet verboden maar juist aangemoedigd wordt. Waarin het leren geen frontaal eenrichtingsverkeer is maar waar iedereen van iedereen leert in een niet hiërarchische relatie. Waar delen vermenigvuldigen wordt. Waar het leren overal kan gebeuren, zowel binnen als buiten de vier schoolmuren en waar leraren jongeren leren kiezen en filteren in de mega-informatiestroom die over hen uitgestrooid wordt, en hen leert verwerken wat ze overal leren.

HET NIEUWE VAKMANSCHAP

Met andere woorden: het onderwijs is volop, en zoals altijd, in beweging. Zo ook de lerarenopleiding. Deze zoekt naar aansluiting bij de actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Vandaar dat we voor onze muzieklerarenopleiding in Belgisch-Limburg op *UCLL (University College Leuven Limburg)* willen uitzoeken hoe we onze toekomstige leraren Muzikale Opvoeding kunnen voorbereiden op hun rol in dit nieuw leerklimaat, hoe we kunsteducatoren-muzikanten kunnen opleiden in plaats van muzieklerarenen die naast ambachtelijkheid en kennis hun potentieel inzetten om verbinding te brengen in de wereld en tussen de werkelijkheid en het onderwijs.

Om dit nu voor elkaar te krijgen werden alternatieve stagesettings uitgewerkt voor de studenten. Ik filmde deze stages en heb uit het beeldmateriaal een aantal competentiebeschrijvingen proberen te puren die heel helder de verschillen duidelijk maken tussen de 1.0 muziekleraar de 2.0 muziekeducator en de 3.0 kunsteducator-muzikant.

De korte versie van de film kan bekeken worden op **www.vakdidactiek.be/kunsteducator_muziekeducator.** ❖

Jeroen Vanesser is docent aan de UCLL (University College Leuven Limburg) met als hoofdvak vakdidactiek, en daarnaast onder andere initiatiefnemer van KriZoom (ENCE) ExpertiseNetwerk CultuurEducatie voor de Vlaamse overheid met partners in onderwijs, jeugd en cultuur.

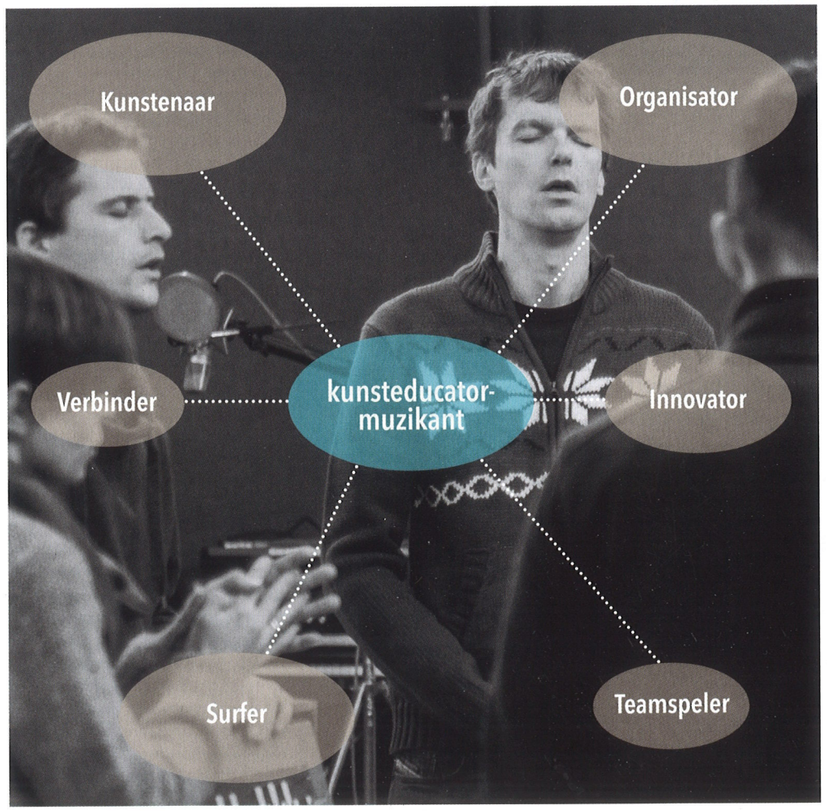

KUNSTEDUCATOR 3.0

- De kunsteducator-muzikant 3.0 is een **surfer** en kan een flow realiseren en surft op de inbreng van de deelnemers. Hij legt duidelijke verbanden naar binnen en naar buiten en kan muziek/kunst sociaal, historisch, geografisch en politiek/economisch contextualiseren.
- De kunsteducator-muzikant 3.0 is een **innovator** en is zoekende ingesteld, kan maatwerk leveren en zelfsturing bevorderen. Hij werkt aan sociale cohesie, cultureel zelfbewustzijn en engagement.
- De kunsteducator-muzikant 3.0 is een **verbinder** en kan een groep intern binden en verschillen met externen overbruggen. Hij gelooft in samenwerking en netwerken en verbetert de culturele vitaliteit van een gemeenschap.
- De kunsteducator-muzikant 3.0 is een **kunstenaar** en toont zich als artiest en als muzikant. Hierdoor kan hij een groep kunstzinnig inspireren. Hij heeft ingesleten ambachtelijke vaardigheden.
- De kunsteducator-muzikant 3.0 is een **teamspeler** en kan samenwerken, denkt in complementariteit, verdraagt kwaliteit rondom zich en is daar zelfs blij om.
- De kunsteducator-muzikant 3.0 is een **organisator** die zoekt naar een eigen leiderschapsstijl die impact heeft op een groep.

TIJDSCHRIFT VOOR **KUNST & CULTUUR** IN HET ONDERWIJS

MEI 2015

03

kz KUNSTZONE

CREATIEF VAKMANSSCHAP IN DE ETALAGE

"NIEUWE AMBACHTEN VEREISEN OOK SKILLS"

COLOFON

KUNSTZONE
Tijdschrift voor kunst en cultuur in het onderwijs nummer 3, mei 2015.
Kunstzone wordt uitgegeven door Stichting Kunstzone.

HOOFD - EN EINDREDACTIE

SASKIA VAN DER LINDEN
Hoofd-redactie

JUDITH BOESSEN
Hoofd-redactie

JAN VERSCHAEREN
Eindredactie

CLAIRE GOOSSENS
Eindredactie

Saskia van der Linden // **saskia@kunstzone.nl**
Judith Boessenr // **judith@kunstzone.nl**
Jan Verschaeren // **info@kunstone.nl**
Claire Goossens // **claire@kunstzone.nl**

REDACTIE

LISA VAN BENNEKOM
Muziek

AAFJE GERRITSE
PO

HENK LANGEN-HUIJSEN
Literatuur

FLOOR OCKERS
Social media

PAUL ROOY-ACKERS
Dans

THEA VUIK
Beeldend

JANNEKE VAN WIJK
Beeldend AV

REDACTIEMEDEWERKERS
Roos Al
Ursula van de Bunte
Thijs Tittse

Wilt u contact met de redactie? Zie onze website voor de email-adressen.

Stichting Kunstzone. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

AAN DEZE KUNSTZONE WERKEN DE VOLGENDE VAKVERENIGINGEN MEE

BDD
Beroepsvereniging Docenten Theater en Drama // **www.docentendrama.nl**
NBDK
Nederlandse Beroepsvereniging van Danskunstenaars //**www.nbdk.nl**
VLLT
Sectie Nederlands van Vereniging Leraren Levende Talen // **www.levendetalen.nl > Talensecties > Nederlands**
VLS
Vereniging Leraren Schoolmuziek //**www.vls-cmhf.nl**
Opzegtermijn: ieder jaar voor 1 oktober.
VONKC
Vereniging Onderwijs Kunst & Cultuur // **www.vonkc.nl**
Opzegtermijn: ieder jaar voor 1 november.

ABONNEMENT

Binnenland: € 49,75 // Buitenland: € 99,75
Het abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m 31 december.
Opzegtermijn: ieder jaar voor 1 november.
ISSN: 1570-7989

VERKOOP ADVERTENTIES

Jan Verschaeren
Kluppelshuizenweg 32
7608 RL Almelo
Tel: (0546) 491745
jhav7608@xs4all.nl

STICHTING KUNSTZONE

Ineke Kitslaar
Baarzenstraat 19 A
5262 GD Vught
Tel: (073) 6578950
info@kunstzone.nl

WWW.KUNSTZONE.NL & VOLG ONS!

Volg ons op:
www.twitter.com/kunstzone
www.facebook.com/kunstzone.nl
www.youtube.com/user/kunstzone

LEGENDA

PO VO MBO HBO

ALGEMEEN BEELDEND MUZIEK DANS DRAMA
LITERATUUR MEDIA CKV

THEMA & COVER

THEMACOÖRDINATIE: Thea Vuik
COVER: Creatief vakmanschap in de etalage
FOTO: Thea Vuik
ZIE: Dossier: Creatief vakmanschap

VORMGEVING

ART DIRECTION & VORMGEVING
Marie José Kakebeeke // **mjk@mnbcom.nl**

DRUK

Veldhuis Media Raalte // **www.veldhuismedia.nl**

HELPDESK

ARBEIDSVOORWAARDEN VOOR VLS- EN VONKC-LEDEN

De VONKC- en VLS-helpdesks voor belangenbehartiging en arbeidsvoorwaarden worden bemand door Remko Littooij. De spreekuren zijn geconcentreerd op een ochtend en een avond. Voor algemene en specifieke vragen kunt u op genoemde tijden bij de helpdesk terecht: Hoe zit het met mijn FPU?, Is mijn taakinvulling wel juist? Ik heb nog steeds geen benoemingsakte, wat nu? Enzovoort.

Handiger is om een e-mail te sturen met de uitleg van uw probleem. Zo kan de helpdesk een duidelijk antwoord formuleren dat u naar wens telefonisch of via e-mail terugontvangt.

Arbeidsvoorwaarden VLS/VONKC
t.a.v. Remko Littooij
Kluppelshuizenweg 32
7608 RL ALMELO
(06) 16500695

E-mail VONKC:
rechtspositie@vonkc.nl
E-mail VLS:
rechtspositie@vls-cmhf.nl

TELEFONISCHE BEREIKBAARHEID HELPDESK:
- maandagochtend van 9 tot 10 uur
- woensdagavond van 17 tot 19 uur

Als de helpdesk onbemand is of in gesprek, kunt u een bericht achterlaten. Dan wordt u zo spoedig mogelijk teruggebeld.

WAT JE MOET WETEN!
Zie pagina 47

THEMA: **CREATIEF VAKMANSCHAP IN DE ETALAGE**

06
DOSSIER: CREATIEF VAKMANSCHAP
Stand van zaken over Nederlands creatief vakmanschap

12
'WE ZOEKEN VEELZIJDIGE MUZIKANTEN'
Nieuwe opleidingen onder de loep genomen

14
DOEN EN DENKEN IS MAKEN
Hoe dragen we bij aan de discussie over goed onderwijs?

16
DE DIGITALE KERAMIST
Technologie opent de weg naar nieuwe ambachten

DENKERS EN DOENERS IN PASSEND ONDERWIJS
Interview met docent Marjon van Kan

18
AAN EEN ZINGENDE TAFEL
Het nieuwe vakmanschap van de muziekeducator 3.0

20
MET VOLLE OVERGAVE
Eric Broug over zijn fascinatie voor islamitisch geometrisch design

HET VAKHUIS VAN ROTTERDAM VAKMANSTAD
Beeldreportage van Het Vakhuis van Rotterdam Vakmanstad

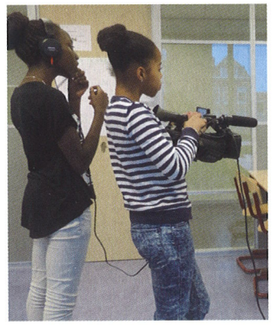

24
MUZIEKDOCENT & INSTRUMENT
Wat is de plek van musiceren in het leven van de muziekdocent?

26
MET UITSTERVEN BEDREIGD
Zeeuws Museum geeft oude technieken een nieuw leven

28
EEN DAG UIT HET LEVEN VAN...
Een muziekdocent in het VMBO

EN VERDER
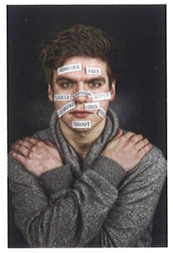
02 Helpdesk VLS/VONKC
03 Inhoudsopgave
04 Redactioneel
04 Kunstzone Strip
05 De Starter: Charlotte Akkermans
11 Krassen
13 Nationaal FilmFestival voor Scholieren NFFS
29 Kunstzone Cartoon
30 Weerwerk
32 We proudly present
34 Orthopedagogische muziekbeoefening in de praktijk
36 'Ik kan ze geen 10 geven'
38 **Serie:** Van tekentafel tot digibord
Deel 3: 'Dit is mijn fantasiemonster'
40 Nu eens geen doelen
42 Een master in muziekeducatie
44 Lekker lezen over pesten
46 **Serie:** Video-tweegesprekken
Deel 1: Getting the job done
47 Wat je moet weten!
48 Een ontmoeting tussen Kinderen en Kunst
50 Metamodernisme en culturele logica
52 Nienke Meijer: 'We moeten elkaars 'critical friends' zijn'
54 **Serie:** Afstudeerwerk Willem de Kooning Academie
Deel 2: Druk Jezelf Uit!
56 Klassiek Rondom de Klas
57 Digizone
58 Reformatorisch VMBO en cultuur-educatie
60 Besprekingen CSE's Kunstvakken 2015
62 Examens nakijken
63 @Web: Gesc(h)rapte imago's
64 Boeksignalementen
65 Recensies
66 Actief met CKV